

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. 10. Vtrum semper in dubijs tutior pars sit eligenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

et Gerson in 2. parte Tract. 1. qui est, *regula moralis*, columna 2. Qui enim sua culpa se coniecit in illam difficultatem, potest de illa dolere; & ita, quod ex ea necessario sequitur, non imputabitur ad culpam, & non erit voluntarium: ut si abieceris Breuiarium, ne possis legere officium; si postea doleas, & facias quod in te est; omisio officij non erit peccatum. Vide Couarruiam in 4. decret. 2. parte, cap. 7. §. 2. nu. 101.

Omissio officij ex abiectione Breuiarij.

D V B I V M X.

Vtrum semper in dubijs tutior pars sit eligenda?

62 Negatur.

Respondeo, Non semper id esse necessarium, sed aliquando posse nos sequi partem minus tutam. Ut autem intelligatur quando id possimus, & quando non,

Notandum est, Dubium esse posse de varia materia; ut de Natalibus, de Dominio, de Censura, de Matrimonio, de Voto, de Lege vel precepto. Nunc

Dico Primò, Quando pars minus tuta per rationes vel auctoritates prudentum, sit verè probabilis, non tenemur sequi partem tutiorem. Patet ex dictis dubio 7. Hac ratione potest se homo in plerisque dubijs expedire; quia plerumque post adhibitam inquisitionem debitam, altera, vel etiam vtraque pars redditur probabilis.

63 Si dubium sit de natalibus.

Dico Secundò, Si dubites de tuis natalibus, vtrum sis legitimus an illegitimus; naturalis an spurcius, non est sequenda pars tutior, sed mitior. Ita Siluester Verbo filij, quaest. 12. ex Panormitano & alijs Doctoribus; estque communis sententia DD. Ratio est, Quia nulla aequitas postulat ut tam graue onus, tamque odiosam conditione assumas, nisi moraliter de ea constet.

Dices, Periculum est ne legitimis heredibus fiat iniuria, quam teneris vitare: ergo, &c.

Respondeo, Ex altera parte etiam est periculum, & quidem maioris iniuria, scilicet ut habearis illegitimus, cum fortè non sis, & ab hereditate tibi debita excludaris. Nemo autem in dubio tenetur subire maius malum, ut euitet minus malum alterius. Et hoc modo limitanda est illa regula, *In dubio tutior pars est eligenda*, scilicet, nisi tibi inde maius incommòdum impendeat.

64 Dubij illegitimi & expositiij promoueri possunt ad Ordines.

Hinc sequitur, Posse huiusmodi promoueri ad Ordines sine dispensatione. Si enim non es censendus illegitimus, nisi moraliter constet; non es etiam censendus irregularis ob defectum natalium. Idem dicendum de pueris expositiis, ut docet Ananias, Filinus, & Gabriel Paleotus, qui dicit hanc esse communem opinionem, ut refert Couarruias *Clementina*, si furiosus in proemio, num. 9. (etiamsi ipse non omnino consentiat.) Quod confirmauit Gregorius XIV. anno 1591. decernens ut habeantur pro legitimis & puri sanguinis ad omnes praebendas; idque merito. Cum enim sapere etiam legitimi exponantur propter paupertatem parentum; cur expositi potius praesumerentur illegitimi, cum periculo grauis & irreparabilis damni, quam legitimi, sine illius iniuria?

65 Si dubium de Dominio.

Dico Tertiò, Si dubites, vtrum haec res, quam bona fide haecenus possedisti, sit aliena;

teneris inquirere veritatem, nec antea potes eam consumere, vel alienare (nisi fortè alia aliqua causa urgeat; ut rei corruptio, vel grauis tua necessitas.) Sed si post debitam diligentiam maneat dubium; non teneris sequi partem tutiorem, restituendo illa alteri (ut vult Adrianus Quodl. 2.) sed potes eam integram retinere. Ita passim Doctores. Couar. *regula possessor.* p. 2. §. 7. num. 5. Ioannes Medina q. 17. de restitutione. Sotus in 4. dist. 27. q. 1. a. 3. & Siluester Verbo Praescriptio, num. 3. §. Tertium, vbi citat Glossam, & Panormitanum, qui hanc sententiam dicit esse communem. Ratio est; Quia *In dubio melior est conditio possidentis*, ut habet regula Iuris.

Vbi nota, Hanc regulam intelligendam de eo qui bona fide coepit possidere: si enim dubia fide coepit possidere, de coepit, perseverante dubio post examen veritatis, non potest eam integram retinere; sed tenetur diuidere cum eo, cuius esse dubitatur, idque pro ratione dubij, ut docet Medina supra; & colligitur ex Caiet. 2. 2. qu. 62. a. 5. & Soto lib. 4. de Iust. q. 7. a. 1. ad 3. qui docent, rem inter duos dominos dubios esse diuidendam. Ratio est, quia cum neutri possessio suffragetur, & alioqui vtrimque sit dubium vtrius sit, nulla est ratio cur alteri tota detur.

Dico Quartò, In dubio Iuris (v. g. Vtrum contractus sit licitus: Vtrum ob tale opus non incuratur Censura) ante examen rei, sequenda est pars tutior; post sufficiens examen, si non potest aliquid determinati in alteram partem haberi, non est necesse sequi partem tutiorem, praesertim quando ea est multum onerosa.

Prior pars patet ex dictis; Quia alioqui exponit se manifesto periculo peccati.

Altera pars probatur, Primò, Quia si post diligens examen non potest determinate cognosci tutiorem partem esse iure definitam, probabiliter praesumi potest non esse definitam: si enim esset definita, posset per diligens examen deprehendi.

Secundò, Quia quando quis vtrimque habet rationes vel auctoritates aequè probabiles, non tenetur sequi partem tutiorem: ergo etiam non tenetur, quando post examen non deprehendit tutiorem partem esse definitam. Consequentia patet; Quia ille qui habet rationes vtrimque probabiles, non est magis certus de veritate partis mitioris, quam hic certus sit facto examine: quin imò hic habet maiorem rationem praesumendi partem tutiorem non esse definitam, eò quòd de ea non potuerit quidquam determinate cognosci.

Tertiò, Quia Iura debent esse talia, ut per diligens examen possint determinate cognosci; quia pertinent ad omnes: si ergo per diligens examen aliquod ius non possit sic cognosci, merito censetur non existere.

Dico Quintò, Idem censendum est in dubio facti de Lege, vel Voto, quando dubitatur vtrum lex sit lata, vtrum votum sit emissum. Ita Sotus lib. 7. de Iust. qu. 3. art. 2. & Medina in Summa lib. 1. cap. 13. §. 7.

De Lege, Probatur, Quia post diligentiam, si non deprehendas determinate esse promulgatam, potes merito praesumere non esse; debent enim leges ita promulgari, ut possint ab omnibus cognosci.

De voto

Votum est
inftar legis
priuata.

De voto probatur. Primò, Quia cum votum sit lex quædam priuata, quam homo sibi imponit, ita fieri debet, vt ipsi possit determinatè innotescere; alioqui cenferi potest non factum.

Est promissio.

Secundò, Quia votum est promissio quædam: atqui promissio rei vel obsequij facta alteri, non obligat, quando de ea constare non potest; quia in dubio melior est conditio possidentis.

Est graue onus.

Tertiò, Idcirco in dubio post diligentem inquisitionem nemo tenetur rebus suis se spoliare, quòd illud graue sit onus: atqui spoliare se sua libertate, quâ hæctenus est vsus, est graue onus; imò sepe onus hoc voti est grauius, quàm priuatio omnium bonorum; vt patet in voto paupertatis & religionis: ergo nemo tenetur hæc vel similia onera acceptare, nisi post diligens examen, ita iudicet se vouisse, vt contrarium non sit ei probabile.

Promissarius effect
irrationalibiliter inuitus.

Quartò, Quia sicut Dominus non est iusta ratione inuitus, quòd possessor bonæ fidei rem in dubio retineat post adhibitam diligentiam; ita etiam legislator, vel is cui facta est promissio, non est meritò inuitus, si ille qui de voto suo post adhibitam diligentiam dubitat, illud non præster, & libertatem suam retineat.

An hic potenda
dissentatio.

Addo tamen, Si is qui hoc modo de voto dubitat, facile possit obtinere dispensationem, fortasse debere eam petere. Ratio est, quia si sine notabili incommodo potes sequi partem tutiorem, videris teneri vt euites periculum materialis sacrilegij. Verius tamen non teneri.

68
Si dubium
de legis re-
ceptione
vel abro-
gatione.

Dico Sextò, Si sciens legem esse promulgatam, dubitat an sit recepta: vel si fuerit recepta, & in vigore, dubitat an postmodum sit abrogata; tenetur sequi partem tutiorem, etiam si post inquisitionem adhuc dubius maneat.

Probatur, Quia quando lex est promulgata, præsumitur esse recepta, nisi constet contrarium (id est, nisi ita iudicetur non recepta, vt contrarium non sit probabile) quia debet recipi. Similiter si lex viguit; præsumitur non esse abrogata, nisi de contrario constet: ergo debet seruari.

Si certus
de voto &
debito, du-
bitet an
solueris.

Idem dicendum quando id constat de voto emisso, sed dubitas an solueris; teneris enim soluere manente dubio. Ratio est, Quia certa obligationi non potes satisfacere solutione incertâ. Similo videtur, quando quis scit certò se debitorem, sed dubitat vtrum fecerit restitutionem: puto tamen in hoc casu non debere restitui totum, sed solum dimidium; quia sicuti creditori fauet ius liquidum; ita debitori fauet possessio rei traditæ.

69
In dubio
facti de
Censura,
sequenda
est pars
tutior.

Dico Septimò, In dubio facti de Censura vel Irregularitate (vt quando dubitatur vtrum à nobis commissum sit tale factum, cui constet iure annexam esse censuram vel irregularitatem) ordinariè sequenda est pars tutior; nisi quando ex ea graue incommodum sequeretur.

Probatur
prima
pars.

Prior pars est communis sententia Canonistarum, si loquamur de foro conscientia; vt docet Nauarrus in cap. Si quis autem, n. 1. & 2. Siluester eodem Verbo quæst. 4. Adrianus Quodl. 2. Co-uarruuus in Clementina Si furiosus, in principio.

Probatur, cap. Significasti, 2. de homicidio. Si dis-
serui non possit ex cuius ictu percussus interij, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi Sacerdos, etsi fortè homicida non sit, & Sacerdotali officio abstinere debet; cum in hoc casu cessare sit tutius, quàm temerè celebrare. Idem decernitur cap. Ad audientiam; eo-

dem titulo. Ratio est, Quia homo tenetur, quantum potest sine graui incommodo, vitare periculum etiam materialis sacrilegij, præsertim in Sacramentis, quæ summam puritatem & veneratiorè postulant. Itaque si dubitas an aliquid feceris ob quod sis irregularis, vel excommunicatus, non potes cum illo dubio ordines suscipere, vel celebrare; sed debes ad tempus abstinere, vel procurare absolutionem ad cautelam. Ob eandem causam; qui dubitat an commiserit aliquod peccatù, quod sit mortale, tenetur illud sub dubio confiteri; quia non confitendo exponit se periculo materialis sacrilegij sine causa.

Peccatum
mortale
dubium,
sub dubio
confitem-
dum.

Sed difficultas est, vtrum etiam in foro exteriori id seruari debeat?

Panormitanus in cap. Ad audientiam & communis sententia Canonistarum tenet id non habere locum in foro exteriori; iudicem enim in dubio non posse iudicare hominem esse irregularem. Idem tenent Siluester & Angelus supra.

Sed bene id refutat Nauarrus supra num. 37. & seqq. Primò, Quia forum internum & externum cõsentunt in iudicando, nisi quando forum externum nititur præsumptione. Secundò, Quia cap. Ad audientiam, loquitur in foro exteriori, præscribens Episcopo, quid Presbytero, de quo erat quæstio, deberet iniungi. Tertiò, Quia cap. Significasti 2. etiam loquitur in foro exteriori.

70
Idem valè
in foro ex-
teriori.

Hinc sequitur, in foro exteriori, allatis probationibus, quæ rem reddant omninò dubiam, debere iudicare, vt reus tamquam irregularis abstineat, donec cum eo ad cautelam dispenseretur.

Dices, Nemo in dubio est condemnandus. Item, In dubio reus est absoluedus. Item, Cum iura partium sunt obscura, fauendum reo, vt habetur in regulis Iuris. Denique, Pœna sunt mollienda.

Respondeo, In dubio nemo est condemnandus pœnâ, quæ priuet vitâ, membro, famâ, bonis, patriâ, & similibus (à talibus enim est absoluedus in dubio; quia ex hac absolutione nihil periculi:) sed bene potest condemnari pœnâ quâ impediatur à beneficio vel officio Ecclesiastico: meritò enim Ecclesia prohibet eos, quorum probitas vel aptitudo est dubia, ordinari propter summam reuerentiam, quæ Sacramentis & ministerio sacro debetur.

In dubio
nemo est
condemnan-
dus pœna
ciuili, sed
ecclesiasti-
ca.

Altera pars, scilicet non esse necessarium sequi partem tutiorem, quando ex ea graue aliquod incommodum impendat.

71
Probatur
secunda
pars.

Probatur Primò, Quia æquitas non postulat, vt in dubio tam graue incommodum subeamus, quàm si essemus certi; dubium enim minuit obligationem. Secundò, Fieri potest vt quis ob graue incommodum vitandum possit ordinari, vel celebrare in irregularitate vel excommunicatione certa: ergo ob minus incommodum poterit in dubia, Tertiò, Possimus sequi sententiam probabilem; ommissa probabiliore: sed tunc non sumus certiores de veritate, quàm ille qui post diligens examen de aliquo facto dubitat: ergo talis dubitans poterit sequi partem mitiorem; præsertim dum ex altera notabile incommodum impendat.

Hinc sequitur Primò, In irregularitate vel censurâ dubiâ posse beneficium acceptari, si absque periculo excidendi non potest differri: sufficit enim postea impetrare dispensationem, & absolutionem ad cautelam.

In dubio
irregularita-
tate acco-
ptari po-
tèst benefi-
cium.

Item Sacri Ordines,

Sequitur Secundò, Si quis dubitaret de cenfura vel irregularitate, & non poffet villo modo, vel non nifi magno fumptu obtinere difpenfationem, non obligari vt perpetuò ab executione ordinum abftineat; eft enim id valdè graue incommodum, quod in dubio non tenetur acceptare; præfertim cum irregularitas folùm iure humano conftituta fit; neque præfumi debeat eam effe mentem legiflatoris.

72 Si dubium de impedimento matrimonij ante contrahendum.

Dico Octauò, Quando agitur de contrahendo matrimonio; fi fit dubium de aliquo impedimento dirimente, manente dubio non poffunt contrahere. Patet ex cap. *Iuuenis*, de Sponfalibus. Ratio eft; quia in dubio contrahens exponit fe periculo fornicationis, idque fine vlla neceffitate. Deinde nulla eft hęc poffeffio quæ ipfi fuifragetur, fed è contrario conftitutio impedimenti dirimentis eft in poffeffione.

73 Si dubium post contrahendum.

Dico Nonò, Qui bona fide iam contraxit matrimonium, fi poftcà dubium fuperueniat, tenetur quidem coniugi petenti debitum reddere, non tamen potefte exigere.

Exprefse habetur cap. *Dominus* de fecundis nuptijs; & cap. *Inquifitioni* de fententia excommunicationis.

Idem dicendum de illo, qui dubia fide contraxit; tenetur enim reddere, fed non potefte petere; quod eft contra Sotum in 4. dift. 37. art. 5. & quofdam alios, qui putant tunc non poffe reddere. Sed probatur, Quia capitula illa loquuntur de ijs qui mala fide, vel certè ignoratià crassa contraxerunt, vt ftatim dicemus.

74 Si dubium hoc maneat post diligens examen.

Dico Decimò, Probabile valdè eft, eum qui bona fide, & abfque culpa contraxit, fi poftcà dubium fuperueniat, & re diligenter expensâ, nihilominus dubium maneat, poffe non folùm reddere debitum, fed etiam petere. Ita Sotus dift. 27. q. 1. art. 3. & dift. 37. art. 5. Francifcus Victoria, & multi recentiores.

Probatur Primò, Qui rem aliquam bona fide cæpit poffidere, fuperueniente dubio potefte rem illam retinere, eaque poft diligens examen vtique; neque id vero Domino iufta ratione difplicet; ergo fimiliter Deo non difplicet, quod in dubio coniux vtatur vxore, quam bona fide cæpit poffidere. Secundò, Quia alioquin coniuges, fi contingat vtrumque dubitare, abfque fua culpa cogentur perpetuò abftinere coniugio contracto, nec poterunt ad alias nuptias tranfire: quod fanè durum eft.

Iura expli- cantur,

Nec obftat cap. *Dominus*; quia loquitur de illis qui contraxerunt fecundas nuptias, prius quàm aliquid certi haberent de morte coniugis; & ita vel mala fide, vel certè cum crassa Iuris ignorantia, quæ eft inftar malæ fidei. Quare merito Pontifex decernit vt non petant debitum, fed vt folùm reddant petenti.

Similiter non obftat cap. *Inquifitioni*. Primò, Quia omninò videtur loqui de eo, qui cum dubio vel cum opinione de impedimèto contraxit, colligitur ex Gloffa, & exemplo quod fubiungitur. Secundò, Quia loquitur de eo qui determinatè iudicat fubefse impedimentum, quamuis non fit omninò certus; qui fine dubio non potefte petere debitum. Tertiò, Quia, vt ait Sotus, fortiffis loquitur de eo qui nodum fatiffis diligenter veritatem inquifuit: quamuis hæc tertia ratio non videatur fatiffis folida; fed duæ priores fufficiunt.

Dices, Petendo exponit fe periculo fornicationis materialis abfque vlla neceffitate: ergo peccat.

75

Refpondeo Negando Confequentiam. Patet in fimili. Confequens enim rem aliquam de qua poft diligens examen adhuc dubitat an fit fua, non peccat; tamen exponit fe periculo iniuftitiæ materialis. Sit autem res illa maximi pretij, Itaque hoc periculum non eft confiderabile, vt homo propter illud debeat perpetuò abftinere vfui rei quam bona fide cæpit poffidere: quia euentus eft omninò inuoluntarius, vt potè inuincibiliter ignoratus.

DVBIVM XI.

Virum licitum fit agere contra fcrupulum, & qua ratione fcrupuli vincendi?

Scrupulus vocatur fufpicio peccati, vel obligationis, vel alicuius inhabilitatis; vt cenfura vel irregularitatis, affligens mentem metu peccati ex leui causa quid concepta. Itaque tria ad fcrupulum requiruntur; fcilicet, causa leuis, fufpicio inde orta, & metus peccati.

76

Nafcitur autem potiffimum ex quinque caufis. Prima eft, Naturalis iudicij imbecillitas. Secunda, Inconfantia mentis non inherens rebus definitis. Tertia, Nimius timor peccandi, rationem perturbans. Quarta, Occulta fuperbia, alieno iudicio non acquiefcens, & fuo præfidens. Quinta, Dæmonis importunitas fcrupulos fuggerentis. Vide Richardum Hallum de quintuplici confcientia lib. 3. & Silueftrum V. Scrupulus. Nunc

Refpondeo & Dico Primò. Non eft licitum agere contra fcrupulum, nifi quis reputet effe fcrupulum. Ratio eft, Quia nifi iudicet effe fcrupulum, dum contrà agit, aget contra dictamen confcientiæ, etfi errantis; quod conftat effe peccatum, vt fuprà oftentum eft.

77

Dico Secundò, Si reputet effe fcrupulum, potefte contra facere; imò fapè expedit, ad fcrupulos vincendos. Ratio eft, Quia contra faciendo vincitur ille timor inanis, & imaginatio peccati.

Expedit contra agere.

Sed difficultas eft, quomodo is qui fcrupulis angitur, poterit eos cognofcere; vt fic eos vincat & deponat?

78

Refpondeo, Optima remedia funt hæc. Primò, Auxilium diuinum, crebra & frequenti oratione imploratum.

Remedia ad fcrupulos vincendos.

Secundò, Cogitit fe fcrupulofum, ac proinde non poffe in rebus agendis feipfum dirigere, fed debere dirigi ab alio.

Secundum.

Tertiò, Credat omninò viro docto & pio, potiffimum fuo Confeffario, cui eius confcientia fit perfpecta; nec dubitet, quin Deus per hoc inftrumentum falubriter ipfum fit directurus. Primò, Quia hoc meretur illa humilis fubmiffio.

Tertium.

Secundò, Quia hoc faciendo, facit quod in fe eft, vt peccatum vitet: vnde etiamfi Confeffarius fortè in confulendo deciperetur, ipfi tamen confilium fequenti non imputabitur ad culpam: imputabitur autem, fi fuo fidens iudicio non fequatur; quia imprudenter agit. Tertiò, Quia fi Chriftus ipfe nobifcum veftaretur in terris, cum in fcrupulis adiremus, ad obtinendam confcientiæ tranquillitatem; at nunc loco fuo conftituit Sacerdo-

Confeffarius vs Chriftus ipfe audiendus.